

ביאורים

הזכרנו כבר שהסבלנות עליה הרב מדבר כתכונה חיונית ונצרכת איננה סובלנות רכרוכית הנובעת מספקנות, חולשה וחוסר בהירות. הסובלנות שהרב מדבר עליה נובעת מאמונה בטוב האלוהי שקיים במקומות שונים: בדעות, במקומות, באנשים וברעיונות. סובלנות שכוונו מוצאת חיים וטוב במקומות רבים, וכך היא חיונית וחשובה. כיצד נדע מתי מדובר בסובלנות שגויה והרסנית? כדי להבהיר זאת הרב משתמש במשל חריף על אף שניסוחו עדין: מה היינו אומרים על אדם הרואה כיצד נכנס גבר זר לביתו ופוגע בצניעותה של אשתו או בתו וטוען: "תראה, אל תהיה פנאט, כל אחד והאמת שלו, לי זה מפריע אך כל אחד ורצונו...", מן הסתם היינו אומרים שאדם כזה כנראה חולה בנפשו. ישנם מצבים בהם אין מקום לסובלנות, אלא יש להגיב מיד ובכל התקיפות. כך צריך להיות המצב גם בדעות. ישנן דעות הרסניות שהסיבה שאיננו מתנגדים אליהן היא בגלל שהחוששים הרוחניים - המוסריים שלנו נחלשו מרוב שחיקה. כך למשל: מי ששקר נחשב מבחינתו קו אדום, לא יוכל לשאת מישוהו שלא אומר את האמת. ואילו מי שרגיל לכך או שבעולמו הפנימי אין התנגדות מוחלטת לסטייה מהאמת, כבר לא כל כך יתנגד לשקר. במילים אחרות: סובלנות אמיתית חייבת לנבוע מעמדה של עומק וגבורה, של קדושה, של חיבור לתורה. כל סובלנות מסוג אחר תהיה סובלנות שלא לגמרי ברור לה מה נכון, ולכן מוותרת ואיננה עומדת על שלה.

הרחבות

• סבלנות, עכשיו...!?

הסבלנות מקור חיים היא. אבל במה דברים אמורים? הרב קוק נתן מקום מכובד לחופש המחשבה, אך הגביל אותו בשני סייגים עיקריים:

א. החופש מתאפשר רק לאחר שהאמונה מבוססת באדם: "החקירה החפשית, אינה יכולה להזיק את הלב שכבר קלט בתוכו את העומק התמציתי של מהות האמונה, שהוא יסוד העילוי הנשמתי היותר בהיר של האדם, אדרבה, עוד תוסיף עליו גודל ויפעה (יופי). אבל כל זמן שהתמצית העליון לא נקלט יפה בלב, עד שכשל כחו לנהל את חיי המעשה וההרגש, אז כל חקירה חפשית, מקעקעת (הורסת) היא את היסוד של אפשרות פעולת הרגש הטוב, העומד למעלה מהשכל ההגיוני, וממילא תתהפך חקירה זו אחר כך למין כפירה עקשנית" [אורות האמונה עמ' 58].

ב. השקפת העולם צריכה להתבסס על תובנות שכליות, ולא על ידי דמיונות: "השאיפה לחופש הדעות יש בה צד טוב וצד רע, צד קדוש וצד טמא. הצד הטוב הוא כשהשאיפה הזאת מתרוממת מהמועקה של הדמיון ושל התאות החמריות. אז הדעה מתהלכת במהלכה החפשי ומאשרת (מחזקת) את האדם ואת החברה. והצד הרע שבה הוא כשהציור של חופש הדעות עושה את דרכו על פי הנטיות הטבעיות שבאדם, שהמוגז והדמיון, הנטייה התאונית וכל מה ששפל מצד הבהמיות של האדם, רושם עליו את רשימתו" [מדות הראיה חופש א].

שאלות לדיון

האם ניתן לטעון על דעות מסוימות כיום שהן נובעות מרכרוכיות ולכן אינן קבילות?
האם אתה מכיר אנשים או דעות הדוגלים בסובלנות שהפכו לקנאים כפי שמתאר הרב קוק?

הסבלנות° מקור חיים היא.

אָבֵל בְּמָה דְּבָרִים° אַמוּרִים בְּזִמְן שֶׁהִיא בָּאָה מִתּוֹךְ הַטְּהָר שֶׁל הַדְּעָת וְהַמוּסָר, שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹ° לְהִתְבָּרַר כִּי אִם מִתּוֹךְ הַהִכָּרָה הַבְּהִירָה בְּהַמְהוּת שֶׁל חַיֵּי הָאָמָה וְנִשְׁמָתָה הַתּוֹלְדִיתִית, אָבֵל בְּזִמְן שֶׁהִיא בָּאָה מִתּוֹךְ רְכּוּכִית הַלֵּב° וְרַפְיוֹן הַרוּחַ, הָרִי הִיא נַעֲשִׂית לְסֵם מְמִית וּמְכַלָּה, שְׁסוֹפֹה לְהִבְיָא קִנְאָה° מְרָה וְקִשָּׁה פְּשָׁאֵל, שְׁמוּחֲזִיקָה יְהִיּוּ דְּזִקָּא הַדּוֹגְלִים בְּשֵׁם הַסְּבָלְנוּת.

פְּשָׁאָנוּ מִבְּחִינִים יְפָה° אֵת הָעֶרְךָ הָעֲצָמִי שֶׁיֵּשׁ לְתוֹרַת יִשְׂרָאֵל לְדָבַר ד' אֲשֶׁר עִמּוֹ עִם רוּחוֹ° וּמַהוּתוֹ, וְכָל מְפָלְאוֹת חַיֵּיו הָאֲרָפִים וְהַנְּפֵלְאִים, נִדְע וְנִפְיֵר מִיָּד°, כִּי הַסְּבָלְנוּת הַבָּאָה לְחֵסֶם אֵת הַדְּרָךְ שֶׁל עַז הַחַיִּים לְעִמּוֹד עַל יָדוֹ נִגְד כָּל מְהָרֵס עַד הִיסוּד אֵת נִשְׁמַת הָאָמָה, וּמְקַנְיֵס רוּחַ תְּהוֹ בְּמַעֲרַקְתָּ חַיֵּיו, הִיא דּוֹמָה לְאוֹתָהּ הַסְּבָלְנוּת שֶׁל הָאִישׁ הַרוּאָה שֶׁקְבוּד בֵּיתוֹ וּמִשְׁפָּחָתוֹ נִתְּנוֹ הוּא לְמִרְמָס כָּל פְּרִיץ וְהוֹלֵל, וְהוּא בְּרַפְיוֹנוֹ° מְעַמְעֵם וּמְחַשָּׂה.

(אגרות הראיה, אגרת תתעא)

הַסְּבָלְנוּת - הסובלנות. **אִי אֶפְשָׁר לוֹ -** טוהר הדעת והמוסר מתגלה מתוך הבנת מהות חיי האומה, מה תפקידה בעולם ומהי מהות הנשמה שהיא יצירה אלוהית מיוחדת. **רְכּוּכִית הַלֵּב -** כשהסבלנות אינה באה מתוך טוהר, מתוך רצון אמיתי לגלות את החיובי שבדעה המתנגדת, אלא מתוך חולשה של חוסר מחויבות לאמת, אזי היא סם המוות. **קִנְאָה -** מלחמה נגד כל מי שחושב אחרת. **פְּשָׁאָנוּ מִבְּחִינִים יְפָה וכו' -** מתבוננים ומבינים את הקשר המהותי שבין התורה לבין האומה. **רוּחוֹ -** של עם ישראל. **נִפְיֵר מִיָּד וכו' -** הסבלנות שחוסמת את הדרך מללחום באותם הרוצים לפגוע בנשמת האומה ולשבש את חייה. **בְּרַפְיוֹנוֹ -** בחולשתו, ממתין ומחכה ולא מגיב.

